

Славенко ТЕРЗИЋ*

КОСОВО И МЕТОХИЈА И НОВЕ СТРАТЕГИЈСКЕ ГРАНИЦЕ

Велика Албанија и "продор на Исток"

Резиме

У овом чланку аутор излаже историјску еволуцију великоалбанског иредентистичког и сепаратистичког покрета и различитих фаза етничког чишћења Срба и осталих неалбанских становника на просторима српске покрајине Косово и Метохија. Посебна пажња посвећена је експанзији великоалбанске идеологије и праксе у време италијанско-немачке окупације Косова и Метохије током Другог светског рата, као и под утицајем пољитике Коминтерне и Титовог комунистичког режима после тог рата. Управо ипаква пољитика настављена је од стране одређених кругова међународне заједнице током и после распада Титове Југославије, да би кулминирала агресијом против Србије 1999. године и следственим захтевима за независним, односно великоалбанским Косовом, које би се остварило од Србије и касније припојило Албанији, којој ова покрајина никад није припадала. Таква пољитика у суштини је и нелегитимна ревизија резултата два светска рата у 20. веку.

Кључне речи: Великоалбанска пољитика, иредентизам, етничко чишћење Срба, "италијанизам", Коминтерна, Титов режим, продор на Исток, нове сепаратистичке границе.

У савременим расправама о приликама на Косову и Метохији и уопште о коренима албанског сепаратистичко-терористичког покрета

* Истакнути историчар и савешник Историјског института САНУ у Београду. Писац више књига и студија у својој научној области.

ристичког покрета у Србији односно Југославији, по правилу се занемарује шири историјски и идеолошки контекст проблема. Заступници великоалбанског експанзионистичког пројекта, сепаратизам и насиље на Косову желе да прикажу као наводно природну и сасвим оправдану реакцију албанске мањине на тобожње вишедеценијско насиље српских власти. Неке утицајне међународне организације као што је *Међународна кризна група* желе да умире међународну јавност инсистирањем на "независном Косову" које је по њима "сасвим различита ствар од велике Албаније". Супротно свему што се зна о идеологији велике Албаније у двадесетом веку, и о данашњим нескривеним плановима којима се оспоравају границе са свим суседним државама, Међународна кризна група је у свом Извештају за Европу бр. 153 од 25. фебруара 2004. године насловљеном *Паналбанизам: колика је ирејшња стабилности на Балкану?*, изашла са готово невероватним закључком: "У овом тренутку мало Албанаца покреће питање формирања јединствене политичке јединице. Међутим, уколико се коначни статус Косова не реши у скоријој будућности на Јужном Балкану ће се неизбежно поново видети наставак конфликта. Независност Косова, дакле, остаје језгро албанског питања."¹ Председник Управног одбора Међународне кризне групе у тренутку објављивања овог извештаја био је Марти Ахтисари, садашњи главни посредник тзв. међународне заједнице у преговорима о "коначном статусу Косова". Поред њега у управном одбору се још налазе личности које су директно уплетене у збивања око агресије на Југославију 1999. године. Мортон Абрамовић био је главни саветник косовских Албанаца у Рамбујеу, генерал Весли Кларк био је у то време врховни командант НАТО снага за Европу, а Луиз Арбур била је главни тужилац Међународног кривичног суда за бившу Југославију. То се уосталом види и из следећег закључка Међународне кризне групе: "Имајући у виду да је НАТО кампања 1999. године установила протекторат УН на Косову као и могућност да би вероватни исход коначног статуса преговора о Косову могла бити независност, повлачење административних граница није више само ствар унутрашњих државних структура. Пре има конотацију променљивих међународних граница. Такође указује на Србију која додатно губи од своје територије:"

За сваког иоле објективног истраживача и аналитичара балканских прилика запањујућа је подударност политике Аус-

1 *Паналбанизам: Колика је ирејшња стабилности на Балкану ?* 25. фебруар 2004. International Crisis Group, Извештај за Европу 153, Тирана/Брисел, 30.

тро-Угарске, фашистичке Италије и нацистичке Немачке према Косову и Метохији и Србима, са политиком вођа западних сила окупљених око НАТО-а крајем двадесетог и почетком двадесетпрвог века. То указује да је питање Косова и Метохије увек само део ширих војностратегијских и политичко-религиозних пројеката према Југоисточној Европи, Блиском Истоку и Средњој Азији. То уосталом показују и програми и конкретне акције прве, друге и треће Албанске лиге, али и војна подршка НАТО-а сепаратистичко-терористичком покрету албанске мањине у Србији. Сасвим је јасно да НАТО на Балкану жели да створи велику Албанију као "тврђаву која ће неумољиво владати Балканом". Већ је више пута у свету постављено питање: да ли ће НАТО на исти овакав начин решавати евентуална спорна мањинска питања широм света? Ствар само на први поглед изгледа парадоксално. Стога нам се чини да је врло важно за разумевање данашњих прилика, указати на искуства односа Европе према великоалбанском пројекту током двадесетог века.

Великоалбанска иредентистичка активност према Југославији између два светска рата имала је снажну подршку фашистичких сила, заинтересованих за разбијање новостворене југословенске државе, наводно као творевине "версајског система". Била је то на првом месту фашистичка Италија, али на другој страни и Трећа комунистичка интернационала (Коминтерна) са седиштем у Москви. Великоалбански "Косовски комитет" се почетком 1920. године повезао са Коминтерном; у децембру 1921. године Бајрам Цури, један од првака ове организације посетио је совјетског посланика у Бечу и са њим расправљао о питању Косова и Метохије, предавши му меморандум о намерама Комитета.²

Уочљиво је да се у питању подршке сепаратизму косовско-метохијских Албанаца између два светска рата такмиче руководства фашистичких и комунистичких политичких организација. Фашистичка Италија је директно подржавала акције албанских терориста (качака) у Југославији у годинама после Првог светског рата. Вође овога покрета Хасан Приштина и Мустафа Круја добијали су од италијанске владе у почетку 50.000 лира месечно, касније око 200.000, а од септембра 1927. године знатно више. Италијанска влада је координирала активност хрватских и бугарских фашиста на челу са Антом Па-

2 Nicolas C. Pano, *The People's Republic Albania*, Baltimore 1968, 27.

велићем и Иваном-Ванчом Михаиловим и активност Хасана Приштине и других лидера сепаратистичког великоалбанског покрета југословенских Албанаца.³ У Риму је 1931. године објављена пропагандна брошура члана Косовског комитета Мехмеда Вокшија (Tutta L' Albania di tutti gli Albanesi) у којој су означене "територије" будуће Велике Албаније. Ове границе према Вокшију "полазе од јадранске обале, из залива Шпице, воде на сјевер до Бара слиједећи правац сјевероистока, Скадарско језеро, Трговишка брда, Скадар, Хоти, Груду, Гусиње, Плав и Пећ, цијелу високу равницу на сјеверу до Митровице, Куршумлије и Прокупља; одавде силазе на југ до Куманова, слиједећи линију која је ограничена градовима Скопље, Битољ, Касторија, Арта и Превеза."⁴

Од 1939. године започиње још јача и организованија активност фашистичке Италије усмерена према Грчкој и Југославији. Италија је, као што је познато, извршила окупацију и анексију Албаније 7. априла 1939. године. Гроф Ђано и маршал Бадолђо били су просто опседнути припајањем Косова и Метохије и Чамерије (Епира) "новој Албанији". Приликом закључења немачко-италијанског пакта 21.5.1939, Ђано је Рибентропу истицао "значај Албаније за будуће стратегијске продоре Осовине у Средоземљу и на Балкану". У свом *Дневнику* забележио је Рибентропов став: "Одушевљен је нашим намерама да је претворимо у тврђаву која ће неумољиво владати Балканом."⁵

Гроф Ђано је већ у јулу 1939. дао инструкције албанским емигрантима за акцију у Епиру и на Косову и Метохији; он је често понављао да је косовско-албански иредентизам "нож уперен у кичму Југославије!" Исте године у Риму је отворен биро за организовање албанског иредентистичког покрета. Италија свесрдно помаже нове руководиоце великоалбанског "Косовског комитета" Бедри Пејанија и Ибрахима Ђакову. Италијански обавештајни центар у Куксу био је од 1939 године средиште великоалбанске активности према Југославији и главна база субверзивног и диверзантског деловања. У Албанији је створена Албанска фашистичка странка, а приликом посете Тирани 19. августа 1939. гроф Ђано је обећао брзо

3 Giovanni Zamboni, *Mussolinis Expansionpolitik auf dem Balkan*, Hamburg 1970, 313.

4 Цит према : Ђ.Борозан, *Велика Албанија*:поријекло, идеје, пракса, Београд 1995, стр. 121.

5 Исто, 187.

остварење пројекта Велике Албаније. Напад Немачке на Пољску почетком септембра 1939, ојачао је великоалбанску акцију.

Већ почетком 1940. године Кољ Биба, секретар албанске фашистичке странке, изјавио је у Скадру да ће Италија ускоро анектирати крајеве Југославије и Грчке насељене Албанцима. У Тирани је исте године формиран нови "Косовски комитет" са Ђерим-бегом Махмудбеговићем из Пећи. Италијански листови *Giornale d'Italia*, *Il Popolo d'Italia* и *Corriere Vaticano* током августа 1940 године водили су кампању за пројект Велике Албаније и тражили хитна решења за "хронично тежак" положај албанске мањине у Грчкој и Југославији.⁶

Са почетком Другог светског рата и нешто касније нападом фашистичких сила на Југославију, предвођених Немачком и Италијом, започело је и крваво остварење пројекта Велике Албаније. "На основу Мусолинијевог декрета од 29. јуна 1941. донијет је 22. јула *Декрет* бр. 165 којим се Албанији прикључују дијелови југословенске и грчке територије (Косово, Метохија, дијелови западне Македоније, источна подручја Црне Горе и Чамерија).⁷ Већи део Косова (осим Подујевског, Вучитрнског и Косовско-митровачког среза) и цела Метохија припојени су фашистичкој Великој Албанији. Немци су инсистирали да Косовска Митровица са Трепчом остане у њиховим рукама. Делови Гњилана, Урошевачког среза, северно од Пасјана, Качаник, Витина и Сиринићка жупа, припојени су новоствореној Великој Бугарској. Области западне Македоније са Тетовом, Гостиваром, Кичевом, Дебром, Стругом и Св. Наумом такође су припали Великој Албанији. Бечким споразумом од 24. априла 1941. године утврђена је демаркациона линија између Велике Бугарске и Велике Албаније, али Бугари нису били задовољни овим разграничењем.

Мустафа Круја, председник марионетске владе, одржао је 30. маја 1941. године у Краљевској италијанској академији предавање о природним и историјским коренима Велике Албаније. Истакао је "да ће Бенито Мусолини и Адолф Хитлер обезбедити албанском народу после победе сила Осовине и успостављања новог поретка (фашистичког) такву националну државу која ће обухватити најшире етничке границе и бити у неразднојној заједници са фашистичком Италијом."⁸ Он је у ју-

6 Исто, 219.

7 Исто, 300.

ну 1942. године посетио Косово и Метохију и на састанку са албанским првацима јавно говорио "да треба настојати да се српски живаљ на Косову што пре смени... Све староседеоце Србе огласити колонистима и као такве преко албанских и италијанских власти послати у концентрационе логоре у Албанији. Насељенике Србе треба убијати".⁹ Показало се, још једном, да у великоалбанском националном програму, нема места ни за један други народ осим албанског.

За четири године окупационе власти учињено је веома много на остварењу великоалбанског пројекта на Косову и Метохији. Локални Албанци уз помоћ својих сународника из Албаније под заштитом окупационих сила, починили су масовне злочине над Србима. У европској јавности нису познате размере ових злочина. Према подацима америчких специјалних служби (Office of Strategic Service) Албанци су од априла 1941. до августа 1942. године убили око 10 000 Срба.¹⁰ Хапшени су и убијани и свештеници Српске православне цркве. Рашко-призренски епископ Серафим ухапшен је и интерниран у Тирану где је умро 13. јануара 1945. године. На простору под окупационом италијанском влашћу Албанци су убили 14 свештеника и једну монахињу. Убијен је, примера ради, на зверски начин Дамаскин Бошковић старешина манастира Девич, док су неки свештеници: Лука Поповић, Урош Поповић и Слободан Поповић, убијени за време вршења Свете литургије.¹¹

Са окупацијом ових области од стране Италије започето је не само етничко чишћење већ и систематско спровођење великоалбанског политичког и културног програма у свим сферама живота. Незнатан број српске деце која су похађала школе под италијанском окупацијом била су принуђена да уче на албанском језику. Тако је било и са децом у Западној Македонији. Дошло је до масовног протеривања Срба са Косова и Метохије и до насељавања више десетина хиљада Албанаца из Албаније (неки историчари сматрају да тај број износи најмање око 100 000 људи). До априла 1942. године на јужним грани-

8 Али Хадри, *Окупациони систем на Косову и Метохији 1941-1945*, ЈИС 2 (1965), 42.

9 Цит. према: Димитрије Богдановић, *Књига о Косову*, Београд 1990, 248-249.

10 Serge Krizman, *Maps of Yugoslavia at war, Massacre of the Innocent Serbian Population, Committed in Yugoslavia by the Axis and its Satellite from April 1941. to August 1942*, Washington 1943.

11 *Споменица православнога свештенства - жртава фашистичкога терора и палих у народно-ослободилачкој борби*. Београд 1961, 117.

цама окупиране Србије под немачком влашћу налазило се око 60.000 избеглица из Метохије и делова Косова који су ушли у састав Велике Албаније. То је битно изменило етничку структуру овог дела Србије, односно Југославије, и у суштини било једна од најважнијих претпоставки за успешно настављање великоалбанског програма након Другог светског рата под комунистичком влашћу. Таква делатност комунистичке олигархије (Хоџа, Нимани, Дева, Бакали, Власи) косовско-метохијских Албанаца била је свесрдно подржавана у партијском и државном врху Титове Југославије.

Немци су после капитулације фашистичке Италије, подстакли оснивање тзв. "Друге призренске лиге", септембра 1943. године у Призрену. Лига је организована под покровитељством Абвера, немачке војне обавештајне службе а на челу су били Џафер Дева, Бедри Пејани, Исмет Криезиу и други. Председник "Друге албанске лиге" Бедри Пејани обратио се писмом Адолфу Хитлеру, 29 марта 1944. године, с молбом за формирање једне СС добровољачке албанске дивизије, јер Албанци наводно могу прикупити армију од 120-150.000. људи. Тражио је, међутим, и исправљање "на стратегијским основама досадашње албанске границе према Црној Гори и Србији/.... Што се тиче привремене границе према Црној Гори и Србији која је 1941. године уговорена између Немачког Рајха и Италије она је ставила Косово у неповољан положај, не само са чисто стратегијске тачке гледишта већ и у националном и историјском погледу. Са садашњим границама веома је тешко одбранити Косово и Албанију од једног српско-црногорског напада, како за време овог рата, тако и после рата."

О размерама етничког чишћења Срба из ових области ради успостављања "стратегијских граница", поред мноштва других сведочанстава, говори и Херман Нојбахер, специјални политички опуномоћеник Трећег Рајха на југоистоку Европе од јесени 1943. године: "Шиптари су пожурили да протерају што је могуће више Срба из земље. При томе су локални силници често од протериваних, за дозволу иселења, узимали дар у злату... Када се генерал Недић са горким тужбама обратио на мене, препоручио сам хитно арбанашкој влади да се прогонима учини крај. Када сам видео да је моја интервенција остала без успеха затражио сам давање оставке на моју мисију у Албанији: ја ћу морати неке друге препустити да Албанију брани од територијалне похлепе Бугара. Џафер Дева који у косовској области има утицаја, обећао ми је да ће интервениса-

ти. Он је то урадио са успехом. И поред тога, после 1941. године учињено је много несреће".¹² После капитулације фашистичке Италије под немачком окупационом управом формирана је по злу позната СС дивизија "Скендербег" састављена од Албанаца која је до коначног ослобођења ових области истрајавала на пројекту Велике Албаније.

Комунистички покрет између два светска рата, предвођен Коминтерном, веома је рачунао на делатност албанске иреденте. Албански емигранти у СССР-у су 1928. године основали Комунистичку групу Албаније. Као и у другим деловима Југославије где је након 1928. године дошло до сарадње комуниста са фашистичким групацијама које су они називали "национално револуционарним групама", југословенски комунисти су такође рачунали на сарадњу са албанским екстремним националистима. Тако на пример, Четврти конгрес Комунистичке партије Југославије одржан у Дрездену 1928. године у *Резолуцији* истиче да Партија изјављује солидарност револуционарних радника и сељака "са албанским национално-револуционарним покретом у лицу Косовског комитета и позива радничку класу да свесрдно помаже борбу раскомаданог и угњетеног народа за независну и уједињену Албанију". Комунистичка партија Југославије нешто касније, средином 1937. године оснива Обласни комитет КПЈ за Косово и Метохију који је представљао темељ за будућу аутономију ове области у комунистичкој Југославији. Наиме, устројство Титове Југославије почивало је готово у потпуности на предратној организационо-територијалној структури Комунистичке партије.

Да је вођство југословенских комуниста на челу са Јосипом Брозом Титом било доследно у својој стратегији слабљења српског фактора у будућој Југославији, и да је албански фактор био једно од средстава у тој стратегији показује низ одлука Титовог комунистичког покрета. То су уочавали и инострани посматрачи прилика у Југославији током Другог светског рата. Мајор Џон Хеникер Мејдор, члан британске војне мисије на југу Србије, на дужности шефа локалне савезничке мисије при Главном штабу партизанског покрета Србије забележио је крајем 1944. године, поред осталог: "Верујем у Титову изјаву да га не интересује будућност Косова, које би дао Албанији у случају да га она пожели".¹³ Само ако се има у виду ова-

12 Hermann Neubacher, *Sonderauftrag Südost 1940-1945.*, Göttingen 1953, 116.

13 *България нейризницията противник на Третия Раях*, Министерството на отбраната - Национален центар по военна историја, Софија 1995, 169.

ква глобална национална стратегија Комунистичке партије Југославије, постаје јасно зашто комунистичко руководство није ништа учинило да исправи последице насилне промене етничке структуре овог дела Србије настале под фашистичком окупацијом. Било је сасвим логично очекивати да се протерани Срби после Другог светског рата врате на своја имања на Косову и Метохији, и да се тиме исправе неправде настале као последица фашистичке агресије на југословенску државу. Нова југословенска комунистичка власт, предвођена Титом, уместо тога, донела је већ 6. марта 1945. године "Привремену забрану враћања колониста у њихова ранија места живљења" (иако није била реч само о колонистима већ и староседеоцима Србима), у којој се поред осталог каже: "У последње време, без одобрења народних власти примењује се враћање и пресељавање породица колониста (насељеника) које су раније биле насељене у Македонији, Косову, Метохији, Срему и Војводини", па се стога доноси одлука у којој између осталог стоји - "привремено се не дозвољава враћање колониста у њихова ранија места живљења и нека сви остану на својим местима."¹⁴ Убрзо по ослобођењу 3. августа 1945. године донет је "Закон о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересима у Македонији и Косовско-метохијској области"¹⁵, а 2. новембра 1946. године "Закон о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересима у Народној Републици Македонији и у Аутономној Косовско-Метохијској области".¹⁶

Тако су резултати окупације фашистичке Италије и фашистичке Немачке током Другог светског рата, и санкционишање тих резултата од стране вођства југословенских комуниста, у ствари објективно представљали прву етапу великоалбанског политичког пројекта. Све оно што се десило у Титовој Југославији значило је јачање великоалбанске политичке идеологије, која је у новим околностима била вешто маскирана

14 Одлуке националног комитета ослобођења Југославије, *Привремена забрана враћања колониста на њихова ранија места живљења*, Службени лист Демократске Федеративне Југославије, број 13., 16. март 1945. године.

15 *Закон о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересима у Македонији и у Косовско-метохијској области*, Службени лист Демократске Федеративне Југославије, број 56, 5. август 1945. године.

16 *Закон о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересима у Народној Републици Македонији и у Аутономној Косовско-Метохијској области*, Службени лист Федеративне Народне Републике Југославије, број 89, 5. новембар 1946.

комунистичком паролом "братства-јединства" и у суштини лажног интернационализма.

Југословенски комунисти остали су доследни стратегији Комунистичке интернационале о повлађивању екстремним национализмима "малих народа". У пракси, из дана у дан је албанска политичка олигархија свим средствима државне власти (полиција, просвета, судство, културне установе), која је у овом делу Србије била потпуно у рукама Албанаца, остваривала етничко чишћење Косова и Метохије и припремала терен за њихово укључење у будућу Велику Албанију. Албанци су као национална мањина у Србији имали Академију наука Косова у Приштини (вероватно јединствен пример у свету за једну мањину), Универзитет са наставом на албанском језику, Радио-телевизију Приштина на албанском језику, и бројне друге установе. Они су злоупотребили тај максимално могући оквир аутономије, изнад свих европских стандарда, а потпуну власт коју су имали искористили за индоктринацију албанског становништва и нарочито омладине великоалбанском националном идеологијом.

Највећи успон великоалбанска шовинистичка пропаганда достигла је у периоду 1975-1980., године, након усвајања савезног југословенског Устава 1974. године, који је покрајинама у Србији дао атрибуте државности и федералне конститутивности. Између Југославије и Албаније граница практично није постојала. У време златног доба стаљинизма у Тирани, који је био инспиратор невероватно фанатичне идеологије мржње према Србима, готово свакодневно су на Косово и Метохију стизале делегације из албанске престонице. Недостатак било какве слободе и демократије у Албанији компензирао се ретроградном идеологијом етничког чишћења Срба из Старе Србије и псеудонаучном продукцијом. У периоду 1975-1980. (према још увек непотпуним подацима) 237 професора и наставника из Албаније држало је предавања на Универзитету у Приштини и другим школама Косова и Метохије (међу њима и бивши председник Албаније Мејдани); 62 професора и учитеља из ове српске покрајине боравили су у Албанији; 183 научна истраживача са Универзитета у Приштини усавршавали су студије у Албанији, а 62 из Албаније у Приштини. Више од 20% свих уџбеника нарочито из хуманистичких области, који су коришћени у школама на Косову и Метохији били су увезени из Албаније.¹⁷

17 Jens Reuter, *Das Kosovo-Problem im Kontext der jugoslawisch-albanischen Beziehungen (in): Albanien im Umbruch*, Munchen 1990, 88.

Упоредо са процесима затирања српских и словенских енклава у Албанији, радило се исто и на Косову и Метохији. Албанолошки институт је током 70-их година израдио именик места којима би се заменили постојећи српски и словенски називи како би се прикрило етничко порекло насеља.¹⁸ До почетка осамдесетих година Албанци су само на Косову и Метохији, поред више научних часописа као што су *Гјурмиме Албанолоџике*, имали 10 листова на албанском језику: *Рилиндја* (дневни лист са тиражом 1979. године преко 100.000 примерака), *Зани и ринис*, *Јейџа е ре*, *Пионери*, *Перџарими*, *Схендеџи*, *Фјала*, *Боџа е ре*, *Скендија*, *Баџи*. Упркос свему, они су то искористили за распиривање националне мржње, уместо духа толеранције, разумевања и цивилизованог неговања односа са другим народима. Парадоксалност целе ове ситуације крије се у томе да су Албанци на Косову и Метохији, који тврде да су вековима систематски угњетавани и прогањани, управо у Србији достигли такав степен развоја да данас Приштина уместо Тирани жели да игра улогу главног креатора Велике Албаније. Великодржавни пројект "Велике Албаније", са идејом-водиљом "сви Албанци у једној држави", представља не само задоцнели и последњи пример националног романтизма 19. века, него доводи у питање и постојеће међународно признате границе, угрожава стабилност у целој Југоисточној Европи и прети новим, трећим балканским ратом. Још већи анахронизам представља тежња да се по сваку цену створи етнички чиста Велика Албанија.

О томе сведочи и *Плајџформа за решење албанског националног њиџања* коју је усвојила Академија наука Албаније у Тирани, 20. октобра 1998. године. Албански академици у *Предговору* полазе од неистинитих премиса о Албанцима као "хиљадугодишњим" становницима... Косова са територијалном целином, са низом вековних градова, са древном културом", и, наравно изводе пристрасне и политички тенденциозне закључке: "У последње време нереди на Косову су попримили драматичне размере због српског полицијског терора. Тврдоглавост Београда да не призна косовским Албанцима свеопшта права створила је ризик од избијања сукоба изван њених граница - на Балканском полуострву, а можда и шире". Албанска академија не подржава предлоге о аутономији Косова и

18 Богунил Храбак, *Ширење арбанаџких сџочара њо равницама и словенски рашари средњовековне Албаније (у):* Становништво словенског поријекла у Албанији, Титоград, 1991,115.

Метохије ни у оквиру Србије ни у оквиру СР Југославије, већ се залаже за "решење националног питања у целини". Великоалбанска идеологија покушава да своје територијалне претензије утемељи на *ианилиризму*, представљајући данашње Албанце као "потомке древних Илира", па самим тим некадашње области насељене Илирима треба да уђу у Велику Албанију. Друга велика албанска обмана тиче се конструисања *историјског Косова* и придавања османском Косовском вилајету карактер тобожњег албанског вилајета. Историјска истина је сасвим другачија. Прво, овај вилајет је први пут основан после великих политичких промена након *Велике источне кризе 1875-1878* и аустро-угарске окупације Босне и Херцеговине. Био је један од десетине вилајета као административно-управних јединица Османског Царства.

У *Плајџформи* Албанске академије наука се тврди: "Географски простор Косовског вилајета био је већином насељен албанским становништвом па зато и не чуде поклапања са античком провинцијом Дарданијом, чије је седиште такође било у Скопљу". Међутим, чак ни по правилу пристрасни у корист Албанаца аустро-угарски истраживачи, не налазе албанску већину у Косовском вилајету почетком 20. века. Др Карл Појкер (dr Karl Peucker) на својој карти Македоније, Старе Србије и Албаније, објављеној у Бечу 1912. године, констатује словенску већину у Косовском вилајету ("Срби и Бугари"). Од укупно 980.000 становника, према др Појкеру, 447.000 су били Словени - православни и муслимани, 430.000 су Албанци - муслимани и незнатним делом хришћани, затим долазе Турци - 90.000, цигани - муслимани - 10.000, Јевреји 2.000, и други.¹⁹ Албански академици чак говоре о "окупацији Косова" од стране српске државе крајем 12. века, иако је у то време на Косову и Метохији живео српски народ, наравно у оквирима Византијског царства. Касније, у тексту се стално понавља да је Београд "анектирао" Косово 1912. године и чак да је Србија крива за почетак Првог светског рата "вођена територијалном претензијом".

Супротно свим познатим подацима о демографској експлозији албанске мањине у Србији и сталном, рапидном опадању српског становништва на Косову и Метохији, Албанска академија наука понавља фразу о "политици етничког чишће-

19 *Makedonien, Altserbien und Albanien* 1:864.000, Bearbeitet von Dr. Karl Peucker, IV Auflage, Wien 1912.

ња" Албанаца од стране агресивног српског национализма: "Упорно настављање са политиком етничког чишћења, још дубље ће гурнути Србију у безизлазну авантуру, у коју је ушла још 1913. Укратко, Србија може да се ослободи гангрене зване Косово само ако са њеног подручја повуче своје снаге". Апсурдност целог тумачења демографских процеса и демографске експанзије Албанаца на Косову и Метохији достигла је врхунац у следећој реченици: "И поред масовног иселјавања под принудом Београда, њихов број је стално растао".²⁰ Констатујући да је Република Србија "изгубила право на основу којег је оправдавала свој суверенитет над Покрајином Косово", Албанска академија наука октобра 1998. године закључује (више од пет месеци пре НАТО агресије на Србију и Југославију) да је "једино могуће решење /.../ брза интервенција међународног фактора, која би приморала Београд да призна Републику Косово одвојену од Србије, остављајући право њеном народу да успостави статус републике".²¹

Јасне великоалбанске амбиције Албанске академије наука изнете у овој *Платиформи*, у чијој су изради учествовали и Албанци са Косова и Метохије, оличене су у конструисању такозваног *историјског Косова*. Овај термин као такав нигде се и никада до сада није спомињао ни у литератури ни у изворима, осим у албанским пропагандним публикацијама последњих година. *Косово* је пре свега географски појам и вековима је означавао равницу око река Ситнице и Лаба. Име се почиње ширити крајем 19. века посредством османског административно-управног имена Косовског вилајета, али су се и даље, у свакој прилици врло јасно разликовале две области: *Косово* и *Метохија*. Наметање имена *Косово* и области Метохије изведено је 1968. године када је двочлано име аутономне Покрајине *Косово* и *Метохија* замењено именом *Косово*. Угледни српски историчар академик Сима Ђирковић је још средином 80-их година 20. века указао "да се на картама штампаним у Албанији као пропагандни материјал, име Косово употребљава још шире, тако да обухвата делове Црне Горе и Македоније у којима има албанског живља".²² Конструисање *историјског Косова* изгледа овако: поред тзв. "ужег Косова" (заправо данашњих Косова и Метохије) измишљени су и нови појмови - "источно

20 *Platforme per gjidhien e ceshjtjes kombetare shiptare*, Tirane 1998., 41-42.

21 *Истѝо*, 43.

22 Сима М. Ђирковић, *Косово и Метохија у Средњем веку*, Косово и Метохија у српској историји, Београд 1989., 23 (напомена 6).

Косово" (Бујановац, Прешево и Медвеђа), "јужно Косово" (област Скопља, Тетова, Гостивара, Кичева и Куманова у данашњој Републици Македонији, заједно са околином Дебра и Струге) и "северозападно Косово" (Плав, Гусињ и Рожаје у Црној Гори). Ово је редак пример историографских фалсификата и манипулација.²³

Супротно врло јасном и недвосмисленом ставу албанске Академије наука и целе албанске елите, Међународна кризна група у свом поменутом извештају од 25. фебруара 2004. године у резимеу и препорукама истиче да у суштини паналбанизам није претња стабилности на Балкану, јер "Ослободилачка војска Косова (ОВК), Ослободилачка национална армија (ОНА) у Македонији, и друге групе водиле су кампање насиља као подршку већим правима етничких Албанаца". Стабилизовању ситуације на Балкану, према мишљењу Кризне групе помоћи ће децентрализација власти у Македонији и давање условне независности Косову, "за шта би се добила уверавања свих албанских ентитета на Балкану да ће садашње границе у Југоисточној Европи остати непромењене". Још већи апсурд представља следећи закључак истраживања Међународне кризне групе: "Поучно је да су и ОВК и ОНА почеле да добијају народну подршку на Косову и Македонији тек онда када су окренуле леђа почетним паналбанским националистичким циљевима и усредредиле се на већа права њиховог народа". Али, зато се препоручује влади Србије да појача "царинску контролу дуж административне границе с Косовом," док се истовремено међународној заједници, посебно Европској унији и њеним државама чланицама препоручује - "олакшавати уклањање препрека легалној трговини између Албанаца". Не треба имати дилему шта заправо жели Међународна кризна група. Али њен план није утемељен на традицијама демократске Европе, већ оне Европе која је желела да створи "тврђаву која ће неумољиво владати Балканом". Пред нашим очима одвија се ревизија резултата Првог балканског, Првог светског и Другог светског рата.

23 *Платформе...*, 23.

Slavenko Terzic

KOSOVO AND METOHIA AND NEW STRATEGIC BORDERS

Great Albania and "The Raid on the East"

Summary:

In this article the author presents historical evolution of Great Albanian irredentist and separatist movement, as well as various phases of ethnic cleansing of the Serbs and other non-Albanian citizens in the region of Serbian province Kosovo and Metohia. Special attention is devoted to the expansion of Great Albanian ideology and the practice in time of Italian-German occupation of Kosovo and Metohia during the Second World War, and influence of the policy of the Comintern and Tito's postwar communist regime. Such policy was continued by certain circles in international community during and after the break up of Tito's Yugoslavia, and culminated with the aggression against Serbia in 1999. and consequent demands for independent - Great Albanian Kosovo, which would be separated from Serbia and later unified with Albania, although it had never belonged to her in the past. Such policy is basically non-legitimate revision of results of two world wars in 20th century.

Key Words: *Great Albania policy, irredentism, ethnic cleansing of the Serbs, "Pan-Illyrism", the Comintern, Tito's regime, the raid on the East, new strategic borders*

